

Overby Lyng tæt ved Kattegat og sendte søgelys ud over vandet. En gang var robåden kun lige uden for lyskeglens rækkevidde.

JØDER ARRESTERET

De fleste transporter af jøder lykkedes, men ikke alle. På Sjællands Odde blev en jødetransport den 12. oktober 1943 opdaget af tyskerne. Det medførte, at 13 personer blev anholdt af Værnepagten og heraf ni straffet ved dansk ret. De anholdte blev ved retten i Nykøbing anklaget og dømt for "Forsøg på udrejse af landet uden om paskontrollen". Straffene for de ni anklagede var forskellige. De fik mellem 40 dage og tre måneders hæfte. Hvorfor de ikke fik den samme straf for tilsyneladende samme lovovertrædelse vides ikke.

De dømte var: Afdelingsleder Jørgen Schiøth, husmoder Jytte Schiøth f. Engelsted, og inspektør Jørgen Pauli Sørensen der alle fik tre måneders hæfte. Maskinarbejder Eigil Peter Petersen, husmoder Nina Petersen f. Fisher, husmoder Lillemor Helen Nielsen, husmoder Synelse Johanne Antonini f. Melchior, og skræddermester Raffel Sgalow, der alle fik 40 dages hæfte. Ingen straf anført for Jelas Raffel.

Lederen af den mislykkede transport, Erik Stenersen, har meget senere oplyst, at de indsatte blev sluppet fri igen. Det kan ikke bekræftes. Se afsnitte "Pæne tyskere" senere i bogen.

AMERIKANSKE FLYVERE FLYGTEDE VIA NYKØBING

Jeg har fundet en anden beretning om en flugt til Sverige, inden

flugtruten kom ind i mere faste rammer.

Påskedag den 9. april 1944 er den unge premierløjtnant, Bent Jakobsen, sammen med sin kone på besøg hos sine svigerforældre. Det er ved Ting Jellinge på Vestsjælland. Familien er samlet til påskefrokost, og pludselig hører de en kraftig brummende lyd fra en flyvemaskine. De styrter ud af huset for at se, hvad der sker. Meget tæt på ser de et lavtflyvende fire-motores bombefly. Men de ser også faldskærme, der er på vej mod jorden. I et splitsekund tænker de: "Er det invasionen?" Nej, det er det desværre ikke. Straks efter forsvinder flyet fra horisonten. Det amerikanske Liberator bombefly er styrtet ned. Bent Jakobsen og en af hans svogre springer op på en cykel og kører mod nedstyrtningsstedet. Da de nærmer sig, kan de høre en række eksplosioner. Det må være flyets ammunition. De kører tilbage til påskefrokosten, og her venter der endnu en overraskelse. I sofaen sidder to amerikanske flyvere. Det er co-pilot Lt. George Reed og Sg. Thomas Murphy.

Efterfølgende viser det sig, at ud af den ti mand store besætning er fire dræbt ved styrtet. Seks mand fra besætningen overlevede styrtet, den ene dog hårdt såret. Af de seks bliver de tre fanget. Ud over de to i sofaen har piloten Logie gemt sig på en nærliggende gård.

Nu gælder det om at få de overlevende amerikanske flyvere til Sverige. I første omgang skal de til København, og dette lykkes med hjælp fra lederen af Falck i Slagelse, Bruno de Neergaard, samt en lokal læge. Reed og Murphy bliver sammen med Bent Jakobsen fragtet til København og indlogeret hos den unge modstandsmand, Leif Bruhn Petersen. De opholder sig der i ca. en uge.

Jeg har talt med Bent Jakobsen, der nu er en ældre herre på 96. Bent Jakobsen fik en slutstilling som oberst, og han var meget

opsat på at flygte til Sverige sammen med flyverne. Han havde en drøm om at komme til England for at kæmpe på allieret side.

Det blev arrangeret således, at Bent Jakobsen og amerikanerne Reed og Murphy rejste med toget til Nykøbing S. Her blev de hentet på stationen og kørt til lægeboligen tilhørende læge Fritz Bruhn Petersen. Leif og Fritz er brødre. Det er rimeligt at antage, at flugten skulle gå via Odsherred, fordi Fritz Bruhn Petersen havde erfaring med transporter til Sverige, og at brødrene har talt om situationen.

Jakobsen, Reed og Murphy blev kørt ud til en plantage, men nøjagtig hvor vides ikke. Herfra måtte de ro ud til en stenfisker, der var ankret op et stykke ude fra kysten.

I den forbindelse husker Bent Jakobsen, at en ung mor og hendes datter også skulle med transporten. Bent Jakobsen kan huske, at han bar den lille pige ud til robåden. Bent Jakobsen har senere fundet ud af, at den lille pige var Birgitte Susanne, kaldet Susse, Gundelach.

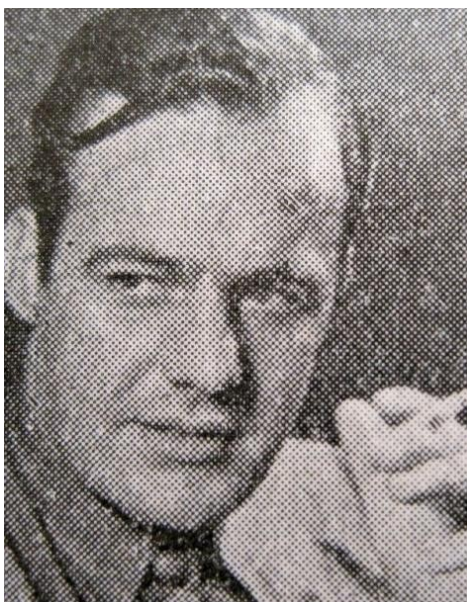
Jeg har også talt med Susse Gundelach, gift Wogelius, der kan

*Bella Gundelach
sammen med sine børn.
Foto: Susse Wogelius.*

Bent Jakobsen. Foto: Henrik Carl.

Læge Fritz Bruhn Petersen. Foto: RA.

Den 10 mand store besætning på det nedskudte Liberator-fly. Reed er bagerst med skråhue, Murphy knælende nr. 2 fra højre. Foto: www.airmen.dk.

bekræfte, at hun flygtede sammen med sin mor, Elna, kaldet Bella, Gundelach, og sin lillebror Søren, der dengang kun var et år gammel. Susse Wogelius husker ret tydeligt turen i toget fra København til Nykøbing S., herunder også de amerikanske flyvere. Den ene skulle agere, som han og Susses mor var ægtepar. Den anden amerikaner sad alene i et hjørne i kupeen. Det skulle se ud som om, at han sov. Det var naturligvis vigtigt, at amerikanerne ikke behøvede at tale med nogen. Da de kom til Nykøbing, kom mor og børn med til lægeboligen. Lille Søren skulle have noget beroligende, så han ikke begyndte at græde på et uheldigt tidspunkt. På skibet lå familien i halm. Søren havde mistet sin sut, og Susse måtte synge ham i søvn. Susse kan huske den venlige skipper på båden. Hun mener, at hans navn var Keld. Skipperen gav den fem år gamle pige en ring med en rød "safir".⁵

Sejladsen fra kysten til Sverige foregik fuldstændig uddramatisk. Jeg har med mail modtaget følgende fra det svenske rigsarkiv:

I statens utlänningskommision, kanslibyrån, vol F 1ABA:1053, finns en akt om Jørgen Gundelachs hustru Elna Eskildsen Gundelach, född Nørgaard 26/3 1912, som kom til Sverige 16/4 1944 tillsammans med barnen Birgitte Susanne, född 26/10 1938, och sonen Søren, född 12/10 1942.⁶

Det svenske rigsarkiv har ligeledes pr. brev bekræftet, at premierløjtnant Bent Jakobsen, løjtnant George Reed og sergent Thomas Murphy også indrejste den 16. april 1944. Vedrørende Bent Jakobsen har de svenske myndigheder kun registreret "Rädd för Gestapo", derimod har de skrevet en omfattende rapport om amerikanerne.

Indrejsedatoen passer meget godt med styrtet den 9. april, og at Bent Jakobsen og amerikanerne opholdt sig ca. en uge hos Leif Bruhn Petersen i København.

Familiefaderen Jørgen Gundelach var allerede flygtet til Sverige. Jørgen Gundelach var officer og havde været interneret i forbindelse med den 29. august 1943. På grund af illegalt arbejde var han eftersøgt af Gestapo.

Både Bruno de Neergaard og Leif Bruhn Petersen fik en trist skæbne. De Neergaard blev henrettet i Ryvangen, og Bruhn Petersen blev skudt og dræbt af Gestapo. Det skete på Rådhuspladsen i København. Fritz Bruhn Petersen og hans kone flygtede senere til Sverige.

Piloten, LT. Logie, nåede af forskellige omveje også til København, hvor han blev hjulpet til Sverige.

NOTER

1. *Michael Mogensen med flere: Aktionen mod de danske jøder oktober 1943.*
2. *Henrik Pundik: Det kan ikke ske i Danmark.*
3. *Jørgen Ravn: Modstandsbevægelsen i Nykøbing Sjælland.*
4. *Sofie Lene Bak: "Ikke noget at tale om".*
5. *Smtaler med Susse Wogelius juli 2012.*
6. *Riksarkivet, Stockholm.*